

The Literature on Sustainability in the Will of Martyr Sardar Qassem Soleimani

Omid Ali Masoudi¹

Type of article: original research

Received: 12 February 2024, Accepted: 09 June 2025

Abstract

The will is a Sharia-based document that every Muslim writes before passing away, and it holds significant validity, obligating the heirs to fulfill its provisions. This research was conducted to analyze the contents of the will of General Qassem Soleimani as a global anti-arrogance command. In the theme analysis method, the whole text of the will was coded and 52 basic themes (text analysis), 28 organizing themes, and four overarching themes were identified. It takes advantage of intellectual and mystical knowledge through “epistemology”. The overarching theme of “preservation of values” contains most of the themes of the organizer, which include: the province of the jurist, avoiding luxury, Islamic unity, the lack of sacred defense, clean officials, dealing with corruption, Preservation of the Islamic Republic is value-oriented, avoiding sin, defending the armed forces, serving the people, antipathy, defending the oppressed, etc. The text exhibits literary merit through intimate, emotional, precise, and sensitive prose, along with skillful use of similes, metaphors, adverbs, phonemes, shorthand, and the interrogative voice, demonstrating the author’s command of Persian poetic techniques.

Keywords: Martyr Qassem Soleimani, Theme analysis, Testament, Ontology, Sustainability literature

1. Professor, Department of Communication, Faculty of Culture and Communication, Soore University, Tehran, Iran. Email: masoudi@soore.ac.ir

ادبیات پایداری در وصیت‌نامه شهید سردار قاسم سلیمانی

امیدعلی مسعودی^۱

دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۲۳، پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۲۹

چکیده

وصیت‌نامه یک متن شرعی است که هر فرد مسلمان پیش از پیوستن به دنیای باقی می‌نویسد و اعتبار آن بسیار زیاد است به گونه‌ای که بازماندگان مکلف‌اند به وصیت‌نامه عمل کنند. این پژوهش با هدف تحلیل مضامین وصیت‌نامه سردار شهید قاسم سلیمانی به عنوان فرماندهی ضد استکبار جهانی انجام شد. در روش تحلیل مضامین کل متن وصیت‌نامه کدگذاری شد و ۵۲ مضمون پایه (تحلیل متن)، ۲۸ مضمون سازمان دهنده و ۴ مضمون فراگیر شناسایی شدند. بر اساس مضامین فراگیر، ادبیات پایداری در وصیت‌نامه بر مبنای «هستی‌شناسی» بر پایه اعتقاد به توحید، معاد، نبوت عدل و امامت است، که در راه «معرفت‌شناسی» از شناخت عقلی و عرفانی بهره می‌برد. مضمون فراگیر «حفظ ارزش‌ها»، بیشترین مضامین سازمان‌دهنده را دارد که شامل: ولایت‌فقیه، دوری از تجملات، وحدت اسلامی، نکوداشت دفاع مقدس، مسئولین پاک‌دست، برخورد با فساد، حفظ جمهوری اسلامی، ارزش‌گرا، پرهیز از فساد، دفاع از نیروهای مسلح، خدمت به مردم، دشمن‌شناسی، دفاع از مظلوم و... می‌باشد. علاوه بر این از نظر «جاذبه‌های ادبی» و ادبی بودن متن، مضامین فراگیر شامل نثر صمیمی، صنعت تشبیه، کوتاه‌نویسی، نثر عاطفی، استعاره، حرف‌ندا، تتابع‌اضافات، ندای استقامتی، نثر صریح و نثر حساس، شناسایی شدند که نشانه تسلط نویسنده بر ادبیات فارسی است.

کلیدواژه‌ها: شهید قاسم سلیمانی، تحلیل مضمون، وصیت‌نامه، هستی‌شناسی، ادبیات

پایداری

۱. استاد گروه ارتباطات، دانشکده فرهنگ و ارتباطات، دانشگاه سوره، تهران، ایران.

طرح مسئله

در دین اسلام وصیت‌نامه متنی است که شامل سفارش فرد وصیت‌کننده به بازماندگان است تا به کارهایی که می‌خواهد بعد از مرگ او انجام دهند: «وصیت آن است که انسان سفارش کند بعد از مرگش چیزی از مال او ملک کسی باشد، یا برای اولاد خود و کسانی که اختیار آنان با او است قیم و سرپرست معین کند. و کسی را که به او وصیت می‌کنند، وصی می‌گویند.» (امام خمینی، ۱۳۷۸: ۳۷۹). در وصیت‌نامه منتشرشده شهید سلیمانی البته بجای تعیین فردی به عنوان وصی، همه مردم ایران و کشورهای جبهه مقاومت وصی او هستند و هیچ نشانی از مال و املاک دیده نمی‌شود. بنابراین چنین وصیت‌نامه‌ای می‌تواند در معرفی افکار و عقاید او متنی قابل استناد باشد. هرچند پس از شهادت سردار قاسم سلیمانی، شناخت افکار و عقاید او به عنوان فردی استکبارستیز و فرماندهی مسلمان برای علاقه‌مندان به او اهمیتی مضاعف یافت. برای این شناخت مراجعه به آثار شفاهی و مکتوب او مورد توجه محققان قرار گرفت که بیشتر این آثار به نقل خاطرات یارانش از او محدود شد. اما دو اثر اصیل و غیرقابل خدشه از سردار شهید باقی مانده است: یکی کتاب *از چیزی نمی‌ترسیم* (زندگی‌نامه خودنوشت) و دیگری «وصیت‌نامه». با توجه به اینکه سردار سلیمانی نمادی از ادبیات پایداری در ایران و جبهه مقاومت در برابر نظام سرمایه‌داری آمریکا است، شناخت مضامین پایداری در وصیت‌نامه او اهمیت می‌یابد و ضرورت آن، ارائه به رهروان جبهه پایداری است. در این پژوهش، محقق به تحلیل مضمون «وصیت‌نامه» به عنوان متنی قابل اعتماد پرداخته است و این سؤال را مطرح کرده است: مضامین پایه، سازمان‌دهنده و فراگیر وصیت‌نامه شهید سلیمانی درباره ادبیات پایداری کدام‌اند؟

پیشینه پژوهش

خدامراد سلیمیان (۱۴۰۱) در تحقیقی با عنوان «مهرورزی بر مردم، سخت‌گیری با دشمنان در مرام شهید سلیمانی (با تأکید بر فرهنگ انتظار)» با استفاده از روش توصیفی، تحلیلی با بررسی بخش‌هایی از رفتارها و گفتارهای حاج قاسم سلیمانی به کارکرد فرهنگ انتظار در دو صفت

سخت‌گیری در برخورد با دشمنان و مهرورزی در برخورد با مردم به عنوان دو مؤلفه مهم شخصیتی آن شهید، به این نتیجه رسیده که می‌توان در عصر غیبت و انتظار با ایجاد و تقویت این دو صفت بر پایه دستورات دینی، به بهترین گونه ممکن فرمان الهی را تحقق بخشید.

رسول رنجبریان (۱۴۰۰) در مقاله «طراحی الگوی تربیت‌کننده مدیران جهادی در مکتب شهید سلیمانی» به طراحی الگوی تربیت‌کننده مدیران جهادی در مکتب شهید سلیمانی پرداخته و با روش فراتحلیل الگوی مذکور را طراحی کرده است. این الگو شامل چهار بُعد «نظام شخصیتی»، «نظام اعتقادی»، «نظام سیاسی» و «نظام مدیریتی و اقتصادی» است. پیشنهاد محقق آن است که مدیران عالی از ویژگی‌های شاخص همچون روحیه انقلابی، وحدت‌آفرینی بین مسئولان و مسئولیت‌پذیری شهید سلیمانی تأثیر بیشتری بپذیرند.

رهبری اخلاص‌مدار؛ جوهره مکتب شهید سلیمانی

سیدمحمد مقیمی (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان «رهبری اخلاص‌مدار؛ جوهره مکتب شهید سلیمانی»، با روش تحلیل مضمون، سخنرانی‌های شهید سلیمانی، فرمایشات رهبر معظم انقلاب و اظهارات و دیدگاه‌های هم‌زمان شهید مورد واکاوی قرار گرفت، الگویی ترسیم شده است که در این الگو اجزای رهبری بر مبنای اخلاص در قالب نه مضمون فراگیر گروه‌بندی شده‌اند که هسته مرکزی آن، که همانا رفتارهای خالصانه است، به عنوان مهم‌ترین مضمون تأثیرگذار با مضمون‌های دیگر در تعامل است. در پایان دستاوردهای رهبری بر مبنای اخلاص شهید سلیمانی نیز در قالب شش مضمون مورد توجه قرار گرفته است و نیز با عنایت به داده‌های مستخرج از سیره نظری و عملی شهید سلیمانی، مقیاس سنجش سبک رهبری اخلاص‌مدار طراحی گردیده است.

حافظ نجفی (۱۳۹۸) در مقاله «نقش معنویت و توسل به اهل بیت علیهم‌السلام در موفقیت شهید سلیمانی» برای شناخت نقش معنویت و توسل به اهل بیت (علیهم‌السلام) در موفقیت شهید سلیمانی، پس از بررسی‌هایی به این نتیجه می‌رسد که برآیند بررسی‌ها، نشان داد که این مجاهد راه

بورگون و دیگر نویسندگان این نظریه معتقدند که مردم با یک سری انتظارات دست به یک کنش متقابل می‌زنند، انتظاراتی در مورد اینکه یک پیام باید ارائه شود و طرف مقابل چگونه باید آن را دریافت کند. معمولاً چنین انتظاراتی تحت تأثیر سه عامل عمده است:

۱. عوامل مربوط به ویژگی‌های فردی مانند شخصیت ارتباط گران، سن، ظاهر، اعتبار و ...
۲. عوامل مربوط به رابطه، مانند سابقه رابطه قبلی، تفاوت‌های پایگاهی و طبقاتی، میزان جذابیت طرفین و ...
۳. عوامل مربوط به بافت مثل رسمی یا غیررسمی بودن کنش متقابل، کارکردهای شغلی و اجتماعی آن کنش، محدودیت‌های محیطی، هنجارهای فرهنگی و ...

جویدیت بورگون و جرالدهال (۱۹۸۸) ادعا کردند که انتظارات بر دو نوع است: انتظارات قبل از کنش متقابل و انتظارات در حین کنش متقابل. انتظارات قبل از کنش متقابل شامل توانایی یک ارتباط گر در شروع یک کنش متقابل است. به دیگر سخن، باید دید یک ارتباط گر قبل از اینکه وارد یک کنش متقابل شود، در این زمینه دارای چه مهارت‌هایی و آگاهی‌هایی است؟ مردم همیشه متوجه این نکته نیستند که چه شد که وارد یک گفت‌وگو شدند و چه شد که آن گفت‌وگو تداوم یافت. ممکن است یکی از طرفین گفت‌وگو بسیار اهل جروب‌بحث باشد و دیگری بسیار منفعل. بسیاری از مردم در گفت‌وگوهایشان با دیگران انتظار چنین رفتارهای افراط‌گرایانه را ندارند.

منظور از انتظارات در حین کنش متقابل توانایی یک ارتباط گر برای به پیش بردن و ادامه کنش متقابل است. اکثر مردم از دیگران انتظار دارند تا در یک گفت‌وگو فاصله مشخصی را رعایت کنند (وست و ترنر، ۱۴۰۱).

تعاریف رهبری اصیل

رهبری اصیل در دهه‌های ۱۹۹۰ و ۲۰۰۰ میلادی در ادبیات مدیریتی مورد بحث قرار گرفت (مقیمی، ۱۳۹۹: ۳۹)، اگرچه در دهه گذشته با توجه به شدت گرفتن اقدامات غیر اخلاقی در کسب‌وکارها، تحقیقات مرتبط با آن بسیار افزایش یافته است. نظریه رهبری اصیل در اثر نامیدی فراینده از رهبری مدرن همراه با جنبش مثبت روانشناسی

خداوند، افزون بر ایثار و فداکاری‌های کم‌نظیر و همچنین نبوغ فوق‌العاده برای مدیریت صحنه‌های جنگ با ایمان خالص به وعده‌های پروردگار و مدد‌های غیبی و توسل به ساحت مقدس اولیای الهی، بسیاری از قفل‌های بسته را باز کرده و ناممکن‌ها را ممکن، و به پیروزی‌های حیرت‌انگیزی دست یافته است. حاصل فداکاری‌های شهید سلیمانی، شکست داعش و آزاد شدن کشور اسلامی عراق، سوریه و لبنان از وجود تروریست‌ها و حاکمیت امنیت در منطقه و حبس شدن رژیم غاصب اسرائیل در داخل مرزهای فلسطین اشغالی بود که باعث شد ایشان، قلوب مسلمانان؛ بلکه همه آزادی‌خواهان و حق‌طلبان دنیا را به خود جذب کند.

چارچوب مفهومی

در بررسی وصیت‌نامه شهید سلیمانی سه نظریه مفروض به عنوان چارچوب مفهومی در نظر گرفته می‌شود: نظریه نقض انتظارات، رهبری اصیل و جاذبه‌های ادبی.

مفروضات نظریه نقض انتظارات

نظریه «نقض انتظارات» ریشه در این دارد که پیام‌ها چگونه به دیگران ارائه می‌شود و در یک مکالمه چه رفتارهایی از طرف مقابل پذیرفتنی و قابل قبول شمرده می‌شود. در مجموع، سه فرض اصلی این نظریه را به پیش می‌برد:

۱. کنش متقابل انسان‌ها بر مبنای انتظارات شکل می‌گیرد.
۲. انتظاراتی که افراد در مورد رفتار یکدیگر دارند، اکتسابی و قابل آموختن است.
۳. نحوه ارزیابی نقض یک انتظار متأثر از ارزش پاداش‌دهی ارتباط گر است.

اولین فرض بدین معناست که انسان‌ها در کنش متقابل خود با دیگران انتظاراتی دارند. انتظارات را می‌توان به عنوان شناخت‌ها و رفتارهایی تعریف کرد که در یک کنش متقابل طرفین از یکدیگر توقع دارند. این انتظارات همه رفتارهای کلامی و غیر کلامی را در بر می‌گیرد. بورگون (۱۹۷۸) در اولین نوشته‌هایش در مورد نظریه «نقض انتظارات» یادآور می‌شود که مردم رفتار دیگران را به عنوان امری تصادفی نمی‌نگرند. افراد در مورد رفتارهای دیگران انتظاراتی دارند. مثلاً بسیاری از مردم در آمریکا نمی‌خواهند افراد ناشناس در فاصله نزدیک یا دورتر از آنها بایستند.

مثبت را تقویت می‌کند (Avoilo&Gardner,2005: 321).

ویژگی‌های رهبری اصیل

بیل جورج (۲۰۱۰) بیان می‌کند که برای ابعاد اساسی همه رهبران اصیل و ویژگی‌هایی که رهبران واقعی باید رشد دهند، من از طریق بسیاری از تجربه‌ها در هدایت دیگران، تشخیص داده‌ام که رهبران اصیل این پنج ویژگی را از خود بروز می‌دهند:

- فهم و درک مناسب از هدف

- مشق کردن و عمل به ارزش‌های ناب و خالص

- ایجاد روابط ناگسستنی - نشان دادن انضباط شخصی و خودتأدیبی

- رهبری با قلب (George, 2007: 2).

بیل جورج همچنین بیان می‌کند که رهبران اصیل به جای تکمیل این ویژگی‌ها در یک فرایند متوالی، آنها را در طول زندگی خود رشد می‌دهند؛ زیرا رهبران اصیل به این شکل متولد نمی‌شوند؛ بلکه رهبران به‌طور مداوم آنها را توسعه می‌دهند و در طول زندگی این پنج بعد را با هم ترکیب می‌کنند و رهبری اصیل را شکل می‌دهند (George, 2003: 18). بیل جورج معتقد است که هر یک از این ابعاد، برای مؤثر بودن رهبران به یک جنبه توسعه‌ای نیاز دارد: هدف؛ شور؛ ارزش‌ها؛ رفتار؛ قلب؛ شفقت؛ روابط؛ دائمی و مستمر؛ انضباط شخصی، سازگاری (George, 2003: 36). زندگی صادقانه در یک مجموعه شرایط خاص، قدرتمندترین رویکرد و سودمندترین راهبرد است که هر رهبری می‌تواند در کار خود داشته باشد. راست‌گو بودن به معنای واقعی کلمه راست‌گو بودن نیست؛ بلکه گفتن چیزهای دقیق یا اصیل است. درحقیقت راست‌گویی عمیق‌تر از محتوای کلمات ما است (Sparks, 2021: 100).

روش تحقیق

این تحقیق با روش کیفی و از نوع تحلیل مضامین انجام شده است. می‌دانیم روش کمی، الگو مدار و یا نظریه محور است و نقش محقق بسیار کم‌رنگ است. روش کیفی بینش مدار است و محقق نقش محوری در تحقیق را دارد. کیفی تحلیل مضمونی (Thematic Analysis) در چارچوب

ایجاد و تکامل یافته است. اصالت، صداقت و خلوص نیت در رهبری نادر است. اخیراً نمونه‌های بسیار گسترده‌ای از فساد اقتصادی و شرکتی رخ داده که تقاضای برای اصالت در رهبری و تمایل به رویکردهای اخلاقی را تقویت کرده است. قهرمان نظریه و تحقیقات رهبری اصیل، بیل جورج، استاد دانشگاه هاروارد و تاجر موفق است. به گفته جورج، در هر نوع سبک رهبری، اصالت عامل اصلی در رهبری مؤثر است. رهبری اصیل ریشه در فلسفه انسان‌گرایانه دارد. انسان‌گرایان، خود واقعی‌سازی را بالاترین نقطه دستاورد انسان می‌دانند. به عبارت دیگر، شخصی که خود واقعی می‌شود، اصیل است (Johnson,2019: 181-2).

بیبیل داتا (۲۰۱۵) رهبری اصیل را الگویی از رفتار رهبر تعریف می‌کنند که از هر دو ظرفیت روان‌شناختی مثبت و فضای اخلاقی مثبت برای ارتقای خودآگاهی بیشتر، دیدگاه اخلاقی درونی، پردازش متعادل اطلاعات و شفافیت ارتباطی با دیگران استفاده می‌کند و آنها را ارتقا می‌دهد؛ رهبرانی که با پیروان کار می‌کنند و رشد مثبت خود را تقویت می‌کنند. در این تعریف، خودآگاهی به نشان دادن درک درستی از چگونگی به وجود آمدن و معناداری انسان از جهان و اینکه چگونه فرایند ساخت معنا بر نوع دیدگاه فرد در طول زمان تأثیر می‌گذارد، اشاره دارد. این امر همچنین بیانگر نشان دادن درک درستی از نقاط قوت خود است، که شامل بینش نسبت به خود از طریق قرار گرفتن در معرض دیگران و آگاهی از تأثیر خود بر دیگران است (Datta,2015: 63). آوولیو، لوتانز و والومبوا (۲۰۰۵) رهبران اصیل را کسانی تعریف می‌کنند که عمیقاً از چگونگی تفکر و رفتار خود آگاه باشند و دیگران آنها را به گونه‌ای ادراک و مشاهده می‌کنند که از ارزش‌ها، نگرش‌های اخلاقی، دانش و نقاط قوت خود و در بستری که در آن فعالیت می‌کنند، آگاهی دارند؛ دارای اعتماد به نفس، امیدواری، خوش‌بینی، انعطاف‌پذیری و ویژگی اخلاقی سطح بالا هستند. سازه مربوط به رهبری اصیل در سازمان‌ها توسط آوولیو و لوتانز (۲۰۰۳) تعریف شده است که دربرگیرنده فرایندی است که هم از ظرفیت‌های مثبت روان‌شناختی و هم از یک زمینه‌سازمانی بسیار پیشرفته ناشی می‌شود که به خودآگاهی بیشتر و خودتنظیمی منجر می‌شود و رفتارهای مثبت رهبران و همکاران، خود‌بهبودی

اصلی متن دست پیدا کنیم (Attride-Stirling, 2001: 388).

بر این اساس محقق ابتدا متن کامل وصیت‌نامه را چندبار قرائت کرد و به‌منظور حفظ روایی و پایداری با متن زندگی‌نامه خود نوشت شهید (سلیمانی، ۱۴۰۰) تطبیق داده شد.

با استفاده از نرم‌افزار Nvivo10 در سه مرحله کدگذاری متن انجام شد. در مرحله اول کدهای مضمون پایه شناسایی شدند و در مرحله دوم مضامین سازمان‌دهنده و در مرحله سوم مضامین فراگیر احصاء شدند.

یافته‌های تحقیق

در تحلیل مضامین؛ کل متن وصیت‌نامه کدگذاری شد و ۵۲ مضمون پایه (تحلیل متن)، ۲۸ مضمون سازمان‌دهنده و ۴ مضمون فراگیر شناسایی شدند.

فراوانی مضامین: «در جدول ۱» پرکاربردترین مضامین وصیت‌نامه آمده‌اند: بیشترین مضامین اسلام و اسلامی با ۳۸ فراوانی است.

در «جدول ۲» ماتریس توزیع فراوانی مضامین قابل مشاهده است.

جدول ۱. فراوانی مضامین در وصیت‌نامه سردار شهید سلیمانی.

ردیف	مضمون	فراوانی
۱	اسلام	۲۳
۲	اسلامی	۱۵
۳	ولایت	۱۵
۴	جمهوری	۱۲
۵	اصول	۱۰
۶	حرم	۹
۷	شهدا	۹
۸	شهید	۴
۹	فقیه	۹
۱۰	ملت	۸
۱۱	انقلاب	۷
۱۲	امام	۵

طبقه‌بندی، تعیین شاخص و سنخ‌شناسی محتوا دارای اهمیت فراوان این تحلیل از متعارف‌ترین و پرکاربردترین روش‌های تحلیل داده‌های کیفی است که در سایر رهیافت‌های تحلیل نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. تحلیل مضمون عبارت است از تحلیل مبتنی بر استقرای تحلیلی که در آن محقق از طریق طبقه‌بندی داده‌ها و الگویابی درون داده‌ای و برون داده‌ای به سنخ‌شناسی تحلیلی دست می‌یابد. این نوع تحلیل در وهله نخست، به دنبال الگویابی در داده‌هاست. زمانی که الگویابی به دست آمد باید حمایت تمی یا موضوعی از آن صورت پذیرد؛ به عبارتی تم‌ها از داده‌ها نشئت می‌گیرند (محمدپور، ۱۳۹۷: ۳۸۹).

این روش، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌هایی غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند بویاتزیس (Boyatzis, 1998). ضمن اینکه ازجمله روش‌هایی است که مستقل از جایگاه نظری یا معرفت‌شناسی خاصی است و در طیف گسترده‌ای از روش‌های نظری و معرفت‌شناسی می‌توان از آنها استفاده کرد. از این رو، ابزار تحقیقاتی منعطف و مفیدی است که می‌توان برای تحلیل حجم زیادی از داده‌های پیچیده و مفصل از آن بهره گرفت (Clarke & Braun, 2006).

در تحلیل مضمون، تمامی منابع داده بررسی و مضامین کل داده‌ها، تحلیل و تفسیر می‌شود و نیازی به اشباع نظری وجود ندارد (Clarke & Braun, 2006).

از منظری دیگر، گرچه تحلیل مضمون شباهت‌هایی با «تحلیل محتوا» دارد، اما تحلیل محتوا عمدتاً بر سطوح خردتر تمرکز دارد و بیشتر فراوانی داده‌ها را نشان می‌دهد و امکان تحلیل کمی داده‌های کیفی را امکان‌پذیر می‌کند. در تحلیل مضمون، واحد تحلیل بیشتر از یک کلمه یا اصطلاح است و محقق بیشتر به بافت داده‌ها و نکات ظریف آنها توجه می‌کند. هرچند در تحلیل مضمون می‌توان از فراوانی نسبی مضامین برای مقایسه داده‌ها و تهیه ماتریس مضامین و ترسیم شبکه مضامین هم استفاده کرد (Namey et al, 2007).

در این نوع تحلیل، سعی بر این است که از مضامین پایه‌ای که آشکار و صریح هستند، به سوی مضامین انتزاعی‌تر و کلی‌تر حرکت شود تا به مضمون یا مضامین

جدول ۲. ماتریس فراوانی مضامین.

Word Frequency Query

است	انها	دارم	برادران	خطاب	دفاع	بدانید	برای	بود	عمل	ملت	های	هستند
			جمهوری	کنید	شهید	الله	دوست	عفو	کشور	کند	امروز	باشند
	شما	اسلامی					بود	راه	عفو	مرد	احترام	اعتقاد
			عزیز	کردند	فقیه	انقلاب	جامعه	امام	خانواده	خبرنگار	دست	دشمن
این		اگر	فرزندان	اصول	قرار	پیوسته	چون	آنان	مظلوم	نام	نیروهای	ابطال
	اسلام		ولایت		نمود	خداوند	حسین	بایست	طلب	ارزشها	بهره	پشتوانه
			کن	جان	امید	خوهران	حمایت	بلکه	عشق	توجه	حقیقی	خداوند
خود	مر	همه	اما	حرم	ایران	حیبه	دوره	پدران	کردم	اند	چشم	دادگی
											خدا	درک

جدول ۳. مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر در وصیت‌نامه سردار شهید سلیمانی.

مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده
هستی‌شناسی	توحید، معاد، نبوت، عدل الهی و امامت
معرفت‌شناسی	شناخت عرفانی، عرفان، شناخت عقلی طلب شهادت، تکریم شهدا، شهادت‌طلبی
حفظ ارزش‌ها	ولایت‌فقیه، دوری از تجملات، وحدت اسلامی، نکوداشت دفاع مقدس، مسئولین پاک‌دست، برخورد با فساد، جمهوری اسلامی، ارزش‌گرا، پرهیز از فساد، شجاعت فرماندهان، دفاع از نیروهای مسلح، تکریم سپاه پاسداران، خدمت به مردم، قدرت‌آداره بحران، دشمن‌شناسی، دفاع از مظلوم، خدمت‌گذاری.
جاذبه‌های ادبی	داشتن نثر صمیمی، صریح، عاطفی و احساسی، استفاده از صنعت تشبیه، رعایت کوتاه‌نویسی، فشرده‌نویسی، صنعت استعاره، تتابع اضافات، حرف‌ندا، ندای استغفهامی.

باید به هستی‌شناسی او توجه شود که جهان هستی را دارای خالق بی‌همتا می‌داند و از این رو به اصول دین، توحید، معاد، نبوت، عدل الهی و امامت اعتقاد دارد. پس هستی‌شناسی او توحیدی است:

«شهادت می‌دهم به اصول دین اشهد أن لا اله الا الله و اشهد أن محمداً رسول الله و اشهد أن امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب و اولاده المعصومین اثنی عشر ائمتنا و معصومیننا حجج الله.»

یا آنجا که تأکید می‌کند:

«شهادت می‌دهم که قیامت حق است. قرآن حق است. بهشت و جهنم حق است. سؤال و جواب حق است.

در تحلیل مضامین با استفاده از نرم‌افزار NVIVO10 تعداد ۵۲ مضمون پایه (تحلیل متن)، ۲۸ مضمون سازمان‌دهنده و ۴ مضمون فراگیر شناسایی شدند. در «جدول ۳» مضامین سازمان‌دهنده و فراگیر مشاهده می‌شوند:

با قرائت متن وصیت‌نامه می‌توان آن را کدگذاری کرد مهم‌ترین بخش یک وصیت‌نامه ابتدای آن است که معرفت اعتقادات فرد است و در اینجا است که هستی‌شناسی او در ادبیات پایداری بیان می‌شود.

هستی‌شناسی

برای شناخت نوع نگاه شهید سلیمانی به ادبیات پایداری

در کنار استفاده از عقل برای شناخت، به شناخت عرفانی نیز باور دارد و این نوع از شناخت در زمزمه‌های عارفانه‌اش به خوبی مشهود است:

«ای خدای عزیز و ای خالق حکیم بی‌همتا! دستم خالی است و کوله‌پشتی سفرم خالی، من بدون برگ و توشه‌ای به امید ضیافتِ عفو و کرم تو می‌آیم. من توشه‌ای برنگرفته‌ام؛ چون فقیر [را] در نزد کریم چه حاجتی است به توشه و برگ؟! [عرفان].»

یا در این فراز که اتصال به خداوند کریم را از او می‌طلبید: «[ای] کریم، حبیب، به گزمت دل بسته‌ام، تو خود میدانی دوستت دارم. خوب میدانی جز تو را نمی‌خواهم. مرا به خودت متصل کن. [مراحل عرفان].»

دیدن معشوق و طلب شهادت از او در بعد عرفانی شناخت تبلور می‌یابد:

«معبود من، عشق من و معشوق من، دوستت دارم. بارها تو را دیدم و حس کردم، نمی‌توانم از تو جدا بمانم. بس است، بس. مرا بپذیر، اما آن‌چنان که شایسته تو باشم. [شناخت عرفانی].»

شهید سلیمانی راه رسیدن به خدا را در خدمت به مردم و شهادت می‌داند، تکریم شهدا از جانب او در این مضمون قابل بیان است:

تکریم شهدا

طلب شهادت، تکریم شهدا از مضامین مهم وصیت‌نامه شهید سلیمانی است که برخاسته از هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی او است:

«عزیزانم! تا پیشکسوتان این ملتید، قدر خودتان را بدانید. شهیدتان را در خودتان جلوه‌گر کنید، به طوری که هر کس شما را می‌بیند، پدر شهید یا فرزند شهید را، بعینه خود شهید را احساس کند، با همان معنویت، صلابت و خصوصیت.»

تکریم پدر و مادر شهدا:

«صدای فرزندان شهدا بود که بعضاً روزانه با آن مأنوس بودم [تکریم شهدا]؛ صدای پدر و مادر شهدا بود که وجود مادر و پدرم را در وجودشان احساس می‌کردم.»

شهدا را محور عزت و کرامت می‌داند:

معاد، عدل، امامت، نبوت حق است. [هستی‌شناسی].»

نمونه کامل‌تر از هستی‌شناسی او باور به امامت است: «خداوندا! ای قادر عزیز و ای رحمان رزاق، پیشانی شکر شرم بر آستانت می‌سایم که مرا در مسیر فاطمه اطهر و فرزندانش در مذهب تشیع عطر حقیقی اسلام قرار دادی و مرا از اشک بر فرزندان علی بن ابیطالب [امامت] و فاطمه اطهر بهره‌مند نمودی؛ چه نعمت عظمایی که بالاترین و ارزشمندترین نعمت‌هایت است؛ نعمتی که در آن نور است، معنویت، بی‌قراری که در درون خود بالاترین قرارها را دارد، غمی که آرامش و معنویت دارد.»

پس از هستی‌شناسی، نحوه شناخت فرد از جهان هستی اهمیت می‌یابد زیرا دو نوع معرفت‌شناسی برای بیان هستی به‌طور کلی وجود دارد: شناخت مادی‌گرایانه با حذف خالق هستی و شناخت توحیدی و خدا‌باور. شهید سلیمانی به شناخت توحیدی از راه عقل و عرفان با هدایت امام و ولایت‌فقیه اعتقاد دارد:

معرفت‌شناسی

شناخت از راه عقل و نه فقط از طریق حواس پنج‌گانه، آن‌گونه که در معرفت‌شناسی مادی‌گرایانه مطرح می‌شود یکی از راه‌های معرفت‌شناسی سردار سلیمانی در وصیت‌نامه‌اش آمده است: «من با عقل [شناخت عقلی] در ناقص خود می‌دیدم برخی خناسان سعی داشتند و دارند که مراجع و علما مؤثر در جامعه را با سخنان خود و حالت حق به جانبی به سکوت و ملاحظه بکشانند.»

شناخت عقلی را تنها در شیعیان نمی‌بیند:

لذا چه شما که به عنوان شیعه به آن اعتقاد دینی دارید و چه شما که به عنوان سنی اعتقاد عقلی دارید، بدانید [باید] به دور از هرگونه اختلاف [وحدت اسلامی]، برای نجات اسلام خیمه ولایت را رها نکنید.»

وحدت را در عین کثرت می‌پذیرد و ولایت‌فقیه را محور وحدت می‌داند:

«از اصول مراقبت کنید. اصول یعنی ولیّ فقیه، خصوصاً این حکیم، مظلوم، وارسته در دین، فقه، عرفان، معرفت؛ خامنه‌ای عزیز را عزیز جان خود بدانید. حرمت او را حرمت مقدسات بدانید. [ولایت‌فقیه] [عرفان].»

«شهدا، محور عزت و کرامت همه ما هستند [تکریم شهدا]؛ نه برای امروز، بلکه همیشه اینها به دریای واسعة خداوند سبحان اتصال یافته‌اند. آنها را در چشم، دل و زبان خود بزرگ ببینید، همان‌گونه که هستند. فرزندان آن را با نام آنها و تصاویر آنها آشنا کنید. به فرزندان شهدا که یتیمان همه شما هستند، به چشم ادب و احترام بنگرید. به همسران و پدران و مادران آنان احترام کنید، همان‌گونه که از فرزندان خود با اغماض می‌گذرید، آنها را در نبود پدران، مادران، همسران و فرزندان خود توجه خاص کنید.»

احترام به شهدا را به پیشکسوتان توصیه می‌کند:
«عزیزانم! تا پیشکسوتان این ملتید، قدر خودتان را بدانید. شهیدتان را در خودتان جلوه‌گر کنید، به طوری که هر کس شما را می‌بیند، پدر شهید یا فرزند شهید را، بعینه خود شهید را احساس کند، با همان معنویت، صلابت و خصوصیت.»

بر این اساس او می‌خواهد به محور عزت و کرامت بپیوندد و به شوق وصال، طلب شهادت دارد:
«خداوند، ای عزیز! من سال‌ها است از کاروانی به جا مانده‌ام و پیوسته کسانی را به سوی آن روانه می‌کنم، اما خود جا مانده‌ام، اما تو خود میدانی هرگز نتوانستم آنها را از یاد ببرم. پیوسته یاد آنها، نام آنها، نه در ذهنم بلکه در قلبم و در چشمم، با اشک و آه یاد شدند. [طلب شهادت].»

حفظ ارزش‌ها

یکی از مضامین فراگیر در وصیت‌نامه شهید برای حصول پیروزی در برابر جبهه دشمن، حفظ ارزش‌ها است. ارزش‌هایی که بر مبنای هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی در باورهای اسلامی تجلی می‌یابند:

«اعتقاد حقیقی به جمهوری اسلامی [جمهوری اسلامی] و آنچه مبنای آن بوده است؛ از اخلاق و ارزش‌ها [ارزش‌گرا] تا مسئولیت‌ها؛ چه مسئولیت در قبال ملت و چه در قبال اسلام.»

ولایت‌فقیه یکی از همین ارزش‌هاست:

«اول آنها، اعتقاد عملی به ولایت‌فقیه است؛ یعنی اینکه نصیحت او را بشنوید، با جان و دل به توصیه و تذکرات

او به عنوان طبیب حقیقی شرعی و علمی، عمل کنید. کسی که در جمهوری اسلامی می‌خواهد مسئولیتی را احراز کند، شرط اساسی آن [این است که] اعتقاد حقیقی و عمل به ولایت‌فقیه داشته باشد.»
وحدت اسلامی ارزش دیگری است که بدان اشاره می‌شود:

«شرط با هم بودن [وحدت اسلامی]، توافق و بیان صریح حول اصول است. اصول، مطّول و مفصّل نیست.»
حمایت از جمهوری اسلامی و حمایت از مظلومان از ارزش‌های دیگری است که بدان‌ها پرداخته می‌شود:

«راه صحیح، حمایت بدون هرگونه ملاحظه از انقلاب، جمهوری اسلامی و ولیّ فقیه است. نباید در حوادث، دیگران شما را که امید اسلام هستید به ملاحظه بیندازند. حق واضح است؛ جمهوری اسلامی و ارزش‌ها و ولایت‌فقیه میراث امام خمینی هستند و می‌بایست مورد حمایت جدی قرار گیرند. من حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای را خیلی مظلوم و تنها می‌بینم [دفاع از مظلوم]. او نیازمند همراهی و کمک شماست.»

دفاع از نیروهای مسلح به عنوان پاسداران انقلاب و نکوداشت ۸ سال دفاع مقدس، دفاع مقدس نمادی از ادبیات پایداری به شمار می‌رود پس نیروهای این پایداری قابل تکریم و احترام اند:

«نیروهای مسلح خود را که امروز ولیّ فقیه فرمانده آنان است، برای دفاع از خودتان، مذهبتان، اسلام و کشور احترام کنید و نیروهای مسلح می‌بایست همانند دفاع از خانه خود، از ملت و نوامیس و ارض آن حفاظت و حمایت و ادب و احترام کنند و نسبت به ملت همان‌گونه که امیرالمؤمنین مولای متقیان فرمود، نیروهای مسلح می‌بایست منشأ عزت ملت باشد و قلعه و پناهگاه مستضعفین و مردم باشد و زینت کشورش باشد. [دفاع از نیروهای مسلح].»

«کلامی کوتاه خطاب به برادران سپاهی عزیز و فداکار [تکریم سپاه پاسداران] و ارتشی‌های سپاهی دارم: ملاک مسئولیت‌ها را برای انتخاب فرماندهان، شجاعت [شجاعت فرماندهان] و [قدرت اداره بحران] قرار دهید. طبیعی است به ولایت اشاره نمی‌کنم، چون ولایت در نیروهای مسلح جز نیست، بلکه اساس بقای نیروهای مسلح است. این شرط

۱. **نثر صمیمی:** وصیت‌نامه از نثری صمیمی و احساسی برخوردار است: از همسایگانم و دوستانم و همکارانم طلب بخشش و عفو دارم. از رزمندگان لشکر ثارالله و نیروی باعظمت قدس که خار چشم دشمن و سدّ راه او است، طلب بخشش و عفو دارم؛ خصوصاً از کسانی که برادرانه به من کمک کردند.

«نمی‌توانم از حسین پورجعفری نام نبرم که خیرخواهانه و برادرانه مرا مثل فرزندی کمک می‌کرد و مثل برادرانم دوستش داشتم. از خانواده ایشان و همه برادران رزمنده و مجاهدم که به زحمت انداختمشان عذرخواهی می‌کنم. البته همه برادران نیروی قدس به من محبت برادرانه داشته و کمک کردند و دوست عزیزم سردار قآنی که با صبر و متانت مرا تحمل کردند».

۲. **نثر احساسی:** «معبود من، عشق من و معشوق من، دوستت دارم. بارها تو را دیدم و حس کردم، نمی‌توانم از تو جدا بمانم. بس است، بس. مرا بپذیر، اما آنچنان که شایسته تو باشم. [شناخت عرفانی]».

۳. **نثر عاطفی:** «خواهش می‌کنم مرا حلال کنید و عفو نمایید. من نتوانستم حق لازم را پیرامون خیلی از شماها و حتی فرزندان شهیدتان ادا کنم، هم استغفار می‌کنم و هم طلب عفو دارم».

«دوست دارم جنازه‌ام را فرزندان شهدا بر دوش گیرند، شاید به برکت اصابت دستان پاک آنها بر جسمم، خداوند مرا مورد عنایت قرار دهد».

۴. **ندای استفهامی:** «عزیز من! جسم من در حال علیل شدن است. چگونه ممکن [است] کسی که چهل سال بر درت ایستاده است را نپذیری؟ خالق من، محبوب من، عشق من که پیوسته از تو خواستم سراسر وجودم را مملو از عشق به خودت کنی؛ مرا در فراق خود بسوزان و بمیران».

۵. **تتابع اضافات:** «سائق، چاقم پر است از امید به تو و فضل و کرم تو؛ همراه خود دو چشم بسته آورده‌ام که ثروت آن در کنار همه ناپاکی‌ها، یک ذخیره ارزشمند دارد و آن گوهر اشک بر حسین فاطمه است؛ گوهر اشک بر اهل بیت است؛ گوهر اشک دفاع از مظلوم، یتیم، دفاع از محصور مظلوم در چنگ ظالم».

۶. **استعاره - تشبیه:** «و درک بوسه بر گونه‌های بهشتی

خلل ناپذیر می‌باشد. [دفاع از نیروهای مسلح]».

«نکته‌ای هم خطاب به مردم عزیز کرمان دارم؛ مردمی که دوست‌داشتنی‌اند و در طول هشت سال دفاع مقدس بالاترین فداکاری‌ها را انجام دادند و سرداران و مجاهدین بسیار والامقامی را تقدیم اسلام نمودند. [نکوداشت دفاع مقدس] من همیشه شرمنده آنها هستم.»

خدمت به مردم در کنار شناخت دشمن: خطاب به مسئولین می‌گوید: در دوره حکومت و حاکمیت خود در هر مسئولیتی، احترام به مردم و خدمت به آنان را عبادت بداند [خدمت به مردم] و خود خدمتگزار واقعی، توسعه‌گر ارزش‌ها باشد، نه با توجیهاات واهی، ارزش‌ها را بایکوت کند».

مسئولین باید دشمن‌شناس باشند: «نکته دیگر، شناخت به موقع از دشمن [دشمن‌شناسی] و اهداف و سیاست‌های او و اخذ تصمیم به موقع و عمل به موقع؛ هریک از اینها اگر در غیر وقت خود صورت گیرد، بر پیروزی شما اثر جدی دارد».

ارزش دیگر، وجود مسئولین پاکدست در رأس امور است. زیرا بدون مسئولین پاکدست فساد دامن‌گیر نیروهای مقاومت می‌شود و لازمه مقابله با فساد، دوری از تجملات و نهایتاً خدمت به مردم است:

«به‌کارگیری افراد پاکدست و معتقد و خدمتگزار به ملت، نه افرادی که حتی اگر به میز یک دهستان هم برسند خاطرۀ خان‌های سابق را تداعی می‌کنند». آنها باید:

«مقابله با فساد و دوری از فساد و تجملات را شیوه خود قرار دهند».

و: «در دوره حکومت و حاکمیت خود در هر مسئولیتی، احترام به مردم و خدمت به آنان را عبادت بداند [خدمت به مردم] و خود خدمتگزار واقعی، توسعه‌گر ارزش‌ها باشد، نه با توجیهاات واهی، ارزش‌ها را بایکوت کند».

جاذبه‌های ادبی

متن وصیت‌نامه از لحاظ ادبیات پایداری، دارای جاذبه‌هایی است که به برخی از آنها به عنوان مضامین سازمان‌دهنده متن می‌پردازیم:

۳. ایجاد روابط ناگسستنی - نشان دادن انضباط شخصی و خودتأدییی،
۴. رهبری با قلب (George, 2007: 2) را در مضامین سازمان‌دهنده حفظ ارزش‌ها تأیید می‌کند.
پیشنهاد می‌شود در تحقیقات بعدی محققان درباره هریک از این ویژگی‌های پنج‌گانه بیل جورج، در ادبیات پایداری ۸ سال دفاع مقدس پژوهش نمایند همچنین یافته‌های این تحقیق می‌تواند در شناخت مضامین ادبیات پایداری در وصیت‌نامه دیگر شهدا بررسی شود. از نظر اجرایی نیز پیشنهاد محقق استفاده از یافته‌ها در آموزش نیروها و استفاده از جاذبه‌های ادبی در متن‌های ادبیات پایداری است.

از فساد و دوری از تجملات می‌توان الگوی چهاربعدی رسول رنجبریان (۱۴۰۰) در مکتب شهید سلیمانی شامل: «نظام شخصیتی»، «نظام اعتقادی»، «نظام سیاسی» و «نظام مدیریتی و اقتصادی» را تأیید کرد.
همچنین با توجه به شناخت عرفانی در کنار شناخت عقلی در وصیت‌نامه می‌توان خدمت به مردم را به عنوان خدمتگزار در حفظ ارزش‌ها از رهبری اخلاص مدار بیان شده در تحقیق سید محمد مقیمی (۱۳۹۹) به شمار آورد.
یافته‌های تحقیق پنج ویژگی رهبری اصیل بیل جورج، شامل:
۱. فهم و درک مناسب از هدف،
۲. مشق کردن و عمل به ارزش‌های ناب و خالص،

فهرست منابع

- امام خمینی (۱۳۷۸)، *توضیح المسائل*، قم: نشر روح.
رنجبریان، رسول (۱۴۰۰)، طراح‌های الگوی تربیت‌کننده مدیران جهادی در مکتب شهید سلیمانی، بصیرت و تربیت اسلامی، پاییز، شماره ۵۸، ۳۷-۹.
سلیمانی، قاسم (۱۴۰۰)، *از چیزی نمی‌ترسیم*، تهران: مکتب حاج قاسم.
سلیمانی، خدامراد (۱۴۰۱)، مهرورزی بر مردم، سخت‌گیری با دشمنان در مرام شهید سلیمانی (با تأکید بر فرهنگ انتظار)، *مشرق موعود*، بهار ۱۴۰۱ - شماره ۶۱، ۱۰۵-۸۷.
محمدپور، احمد (۱۳۹۷)، *روش تحقیق کیفی؛ ضد روش ۱*، تهران: لوگوس.
مقیمی، سیدمحمد (۱۳۹۹)، رهبری اخلاص مدار؛ جوهره مکتب شهید سلیمانی، *مدیریت اسلامی*، زمستان، شماره ۱۱۳، ۹۲-۳۳.
نجفی، حافظ (۱۳۹۸)، نقش معنویت و توسل به اهل بیت علیهم‌السلام در موفقیت شهید سلیمانی، *مجله فرهنگ زیارت*، زمستان، شماره ۴۱، ۶۴-۵۱.
وست، ریچارد ولین. اچ. ترنر (۱۴۰۱)، *معرفی نظریه‌های ارتباطات*، ترجمه محمدحسن خطیبی بایگی، در: <https://rasekhoon.net/article/show/118706>
Anderson, R. (2007), *Thematic Content Analysis (TCA): Descriptive Presentation of Qualitative Data*, Institute of Transpersonal Psychology, Retrieved from <http://www.wellknowingconsulting.org/publications/pdfs/ThematicContentAnalysis.pdf>
Attride-Stirling, J. (2001), "Thematic networks: An analytic tool for qualitative research", *Qualitative Research*, 1, 385-405
Avolio Bruce & William J. L. & Gardner (2005), Authentic leadership development: Getting to the root of positive forms of leadership, *The Leadership Quarterly*, 16 (2005) 315 – 338.
Bonnie, Covelli & Mason Iyana (2017), Linking-theory-to-practice-authentic-leadership, *Academy of Strategic Management Journal*, Vol.16, Issue 3.
Braun, V. & Clarke, V. (2006), "Using thematic analysis in psychology", *Qualitative Research in Psychology*, Vol. 3, No. 2, Kingdom: AltaMira Press.
Datta Biplab (2015), assessing the effectiveness of authentic leadership, *International Journal of Leadership Studies*, Vol. 9 ,Issue 1.

- George Bill & Sims Peter & McLean Andrew N. & Mayer Diana (2007) , *Discovering Your Authentic Leadership*, Harvard Business Review, February 2007.
- George, Bill (2003) *Authentic leadership: rediscovering the secrets to creating lasting value*, Jossey-Bass.
- Johnson Sara L. (2019), *Authentic Leadership Theory and Practical Applications in* , *Journal of Nuclear Medicine Technology* , Vol. 47 , No. 3.
- Namey, E., Guest, G., Thairu, L. & Johnson, L. (2007), "Data Reduction Techniques for Large Qualitative Data Sets", In Guest G. & MacQueen K. M. (Eds.), *Handbook For Team-Based Qualitative Research*, pp. 137-161, Publisher: AltaMira Press.
- Sparks Royce (2021), *The authentic leader: using the Meisner technique for embracing the values of genuine and effective leadership potential*, New York: Routledge.